
Anàlisi i gestió dels recursos forestals del Parc del Montnegre i el Corredor. Una aportació de les ciències ambientals

Eduard Borràs,
Montse Guitart,
Anna Moreso i
Iago Otero

Resum

L'article resumeix els resultats més destacats del projecte «Anàlisi i gestió dels recursos forestals del Parc del Montnegre i el Corredor». Amb l'objectiu de proposar accions per contribuir a la gestió forestal sostenible s'analitzen els recursos forestals del PMC en el marc de les ciències ambientals. S'estudia l'ecologia, la realitat socioeconòmica i els aspectes legislatius dels recursos forestals i s'avalua la gestió forestal de les finques del PMC, tot diferenciant-les segons la seva titularitat i la presència o absència de PTGMF. Els resultats mostren una diferència considerable entre la gestió forestal de les finques públiques i les privades, i evidencien la importància d'adoptar una estratègia de gestió forestal sostenible a escala de PMC.

Paraules clau

Parc del Montnegre i el Corredor, PTGMF, recurs forestal, gestió, sostenibilitat

Resumen

Análisis y gestión de los recursos forestales del Parque del Montnegre y el Corredor. Una aportación de las ciencias ambientales

El artículo resume los resultados más destacados del proyecto «Análisis y gestión de los recursos forestales del Parque del Montnegre y el Corredor». Con el objetivo de proponer acciones para contribuir a la gestión forestal sostenible se analizan los recursos forestales del PMC en el marco de las ciencias ambientales. Se estudia la ecología, la realidad socioeconómica y los aspectos legislativos de los recursos forestales y se evalúa la gestión forestal de las fincas del PMC, diferenciando según su titularidad y la presencia o ausencia de PTGMF. Los resultados muestran una diferencia considerable entre la gestión forestal de las fincas públicas y las privadas, y manifiestan la importancia de adoptar una estrategia de gestión forestal sostenible a nivel de PMC.

Palabras clave

Parque del Montnegre y el Corredor, PTGMF, recurso forestal, gestión, sostenibilidad

Abstract

Forestry resources analysis and management in the Parc del Montnegre i el Corredor. A contribution from Environmental Sciences

The article summarises the most noteworthy results of the project «Forestry resources analysis and management in the Parc del Montnegre i el Corredor». In order to propose actions to contribute to sustainable forestry management, we have analysed the forestry resources of the PMC in the framework of the Environmental Sciences. We have analysed the ecology, the socioeconomic reality and the legislative aspects of forestry resources and assessed the forestry management of the PMC, differentiating them according to their ownership and the presence or absence of the Management and Forest Improvement Technical Plans (PTGMF). The results show a considerable difference between the forestry management of the public and private estates, and demonstrate the importance of adopting a sustainable forestry management strategy for the whole of the PMC.

Keywords

Parc del Montnegre i el Corredor, PTGMF, forestry resources, management, sustainability

Introducció

El PMC està sotmès a una forta pressió antròpica a causa de la seva proximitat a l'àrea metropolitana de Barcelona i de l'impacte de les activitats humanes sobre el seu territori. Aquest fet, juntament amb el valor natural que presenta, fa necessari un coneixement de les problemàtiques ambientals que hi tenen lloc. La diagnosi ambiental del PMC, duta a terme per estudiants de Ciències Ambientals de la UAB sota la direcció dels professors Martí Boada i Joan Rieradevall (ICTA-UAB) durant el curs 2003-04, pretén donar resposta a aquesta necessitat.

El projecte «Anàlisi i gestió dels recursos forestals del PMC» s'emmarca dins de la diagnosi ambiental esmentada, i s'estructura en dos grans blocs: l'anàlisi de l'estat dels recursos forestals i l'estudi de la seva gestió. La realitat forestal del parc es caracteritza per un gran nombre d'interaccions entre diversos factors. Aquesta complexitat ha de ser tractada des d'un punt de vista interdisciplinari, que tingui en compte les aportacions dels diferents camps de la ciència al coneixement dels recursos forestals i n'integri els diferents punts de vista.

Els objectius del projecte són analitzar la gestió dels recursos forestals del PMC des de les Ciències Ambientals i proposar accions per millorar-la. Aquest article en resumeix els resultats més destacats.

Material i mètodes

Els recursos forestals del PMC s'han analitzat en els àmbits ecològic, legislatiu i socioeconòmic, mentre que de la seva gestió s'ha estudiat l'estat actual de la planificació i els aprofitaments forestals realitzats a les finques públiques i privades del PMC.

L'anàlisi ecològica dels recursos forestals del PMC s'ha basat, d'una banda, en diversos estudis existents sobre comunitats vegetals a escala de parc i comarcal (TERRADAS, 1984; BASSA, 1997) i, d'altra banda, en la cartografia digital existent: *Mapa de cultivos y aprovechamientos* del Ministeri d'Agricultura (1980), *Mapa d'usos del sòl de Catalunya* del DMAH (1987 i 1997), *Mapa de models de combustible i inflamabilitat* del CREA-DMAH (actualització del 2001), *Mapa de perill bàsic d'incendi forestal* del DMAH (actualització del 2002) i *Mapa d'usos del sòl del Parc del Montnegre i el Corredor* del Servei de Parcs Naturals de la Diputació de Barcelona (1997). La cartografia digital s'ha tractat amb el software Miramon 4.1 i Arcview 3.1. Les diverses fonts d'informació han estat integrades i s'ha realitzat un treball de camp per corroborar els resultats de l'anàlisi.

La realitat socioeconòmica dels recursos forestals del PMC s'ha analitzat a dos nivells: d'una banda, la matriu territorial, és a dir, l'àmbit delimitat per la riera d'Argentona, l'autopista AP-7, la Tordera i la costa i, d'altra banda, el PMC. S'han consultat dades demogràfiques a l'IDESCAT i a l'INE, dades econòmiques al CPF i al CFC, les quals s'han completat amb altres estudis i amb entrevistes a actors clau en la percepció social dels recursos forestals. L'anàlisi de l'àmbit legislatiu ha consistit en la recopilació de la legislació que afecta el sector forestal en els àmbits internacional, europeu, espanyol, català i de PMC.

La gestió de les finques, públiques i privades, amb

PTGMF ha estat estudiada a partir de la consulta d'aquests documents al CPF i al Servei Tècnic del PMC. L'extracció de les dades s'ha fet mitjançant unes fitxes dissenyades per facilitar la recopilació de la informació d'interès. En el cas de les finques sense PTGMF s'han consultat les dades corresponents a les autoritzacions d'aprofitaments de les oficines comarcals del Departament de Medi Ambient i Habitatge (DMAH) de les comarques del Vallès Oriental, el Maresme i la Selva. En ambdós casos les dades obtingudes s'han tractat estadísticament i s'han analitzat en funció de la titularitat de les finques –pública o privada– i l'existència o absència de gestió planificada mitjançant PTGMF.

Resultats i discussió

El predomini de la superfície dominada per alzina surera (*Quercus suber*) i per alzina (*Q. ilex*), el 56,1% i el 26,7% de la superfície del PMC respectivament, és el resultat més destacat de l'anàlisi de la distribució de les comunitats vegetals. També cal destacar la presència de rouredes de roure de fulla gran (*Q. petraea*) i de roure africà (*Q. canariensis*), dues formacions amb un gran interès geobotànic. La taula 1 mostra la superfície de les principals comunitats vegetals del PMC.

Taula 1. Superfície de les comunitats vegetals del PCM.

Categoria	%
Domini d'alzina surera ¹	56,1
Domini d'alzina ²	26,7
Pineda de pi pinyer	3,9
Castanyedes	3,8
Conreus en ús	2,1
Plantacions i repoblacions	1,9
Conreus abandonats i erms	1,6
Matollars	1,3
Bosc de ribera	1,1
Poblament dispers	0,8
Domini de roure	0,4
Prats	0,3

1. Inclou suredes i pinedes de pi pinyer sobre sureda.

2. Inclou alzinar i pinedes de pi pinyer sobre alzinar.

Font: *Mapa d'usos del sòl del PMC*, Servei de Parcs Naturals, Diputació de Barcelona, 1997.

L'alzinar i la sureda presenten un millor estat de conservació al massís del Montnegre, més allunyat de la conurbació de Barcelona, que al Corredor. El major pendent del Montnegre en dificulta l'accés i n'augmenta els costos d'aprofitament forestal, fets que el fan menys susceptible a l'impacte de les activitats humanes.

L'anàlisi de l'evolució dels usos del sòl del PMC mostra un augment de la superfície arbrada de 573,6 ha en els darrers vint anys. La regeneració de boscos d'escleròfil·les és el factor que més contribueix a l'augment de la superfície forestal, per damunt de l'increment dels boscos d'aciculifolis. També s'ha constatat una disminució de 154,6 ha dels conreus i arbres fruiters i un increment de 136,8 ha de la superfície urbanitzada i d'infraestructures viàries en el període 1987-1997.

La disminució del 16% de la població activa dedicada al sector primari als municipis amb superfície inclosa al PMC durant el període 1975-1996 constata l'abandó de les

activitats del sector, que deixen de ser rentables per l'augment dels costos de la mà d'obra i per la disminució dels preus dels seus productes. L'ensorrament de l'economia de muntanya a la zona del Montnegre i el Corredor va ser propiciat, entre altres factors, pel procés de canvi energètic provocat per l'arribada del butà i altres combustibles fòssils a la dècada dels seixanta, que va cessar el subministrament de dendrocombustibles a la regió metropolitana de Barcelona (BOADA, 2002). L'abandó de les activitats tradicionals del bosc és la causa de l'augment de la superfície forestal i de l'acumulació de combustible als boscos del PMC. S'ha pogut constatar que el paisatge de les serres del Montnegre i el Corredor és el resultat de la interacció entre les activitats humanes i el medi natural al llarg de la història. L'ensorrament de l'economia de muntanya ha estat el factor més important en la conformació del paisatge actual del PMC i ha causat el pas d'una estructura paisatgística que combinava espais oberts amb zones forestals a una estructura de grans masses forestals contínues. En aquest sentit, l'any 1997 els espais oberts representaven únicament el 4% de la superfície del PMC (taula 1).

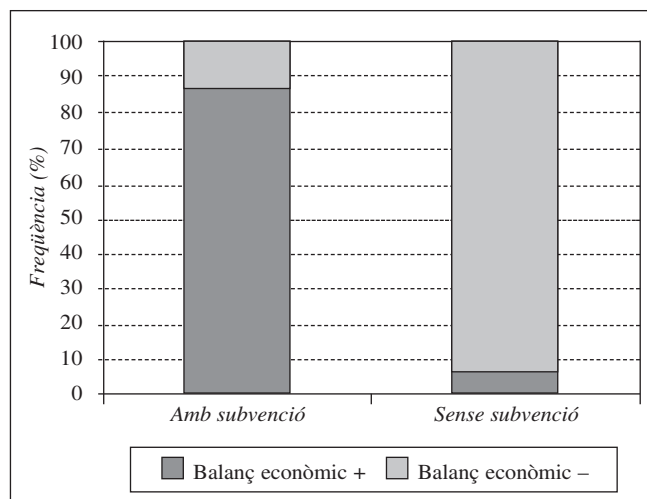
Altres processos que han modificat amb gran intensitat el paisatge de les serres del Montnegre i el Corredor al llarg dels dos últims segles han estat la plaga de l'oidi, que va destruir 4.234 ha de vinya entre el 1852 i el 1862 (NADAL I URTEAGA, 1997), el carboneig i l'especulació urbanística.

L'anàlisi de l'estat dels recursos forestals no és completa si no es té en compte el risc d'incendi, fenomen inherent als ecosistemes mediterranis. L'acumulació de combustible als boscos del PMC, la inflamabilitat de les espècies vegetals que s'hi localitzen, el règim de temperatura i humitat i l'orografia que el caracteritzen són factors que determinen el risc d'incendi. El 59,9% de la superfície del PMC presenta risc alt d'incendi forestal (DMAH, 2002). A aquest fet, cal afegir l'augment de la freqüentació del bosc i de les activitats que en poden causar la ignició, la desaparició dels guaites tradicionals del territori —els pagesos— amb el procés d'èxode rural, la implantació d'infraestructures de risc (carreteres i línies elèctriques) al bosc i l'escalfament global del planeta. S'ha comprovat que el risc d'incendi forestal al PMC genera un debat molt intens entre els diferents actors socials sobre les solucions que cal adoptar per reduir-lo. Els grups d'opinió consultats que participen d'aquest debat són: els gestors del PMC, els responsables de la planificació de la gestió forestal a Catalunya, els propietaris forestals, els grups ecologistes, els diferents col·lectius d'usuaris del PMC i la comunitat científica.

L'estudi dels aspectes econòmics dels recursos forestals posa de manifest que el sector forestal del PMC és clarament deficitari. Si no existissin els ajuts al sector forestal de la Diputació de Barcelona i del Programa de desenvolupament rural (DMAH, UE) només el 6,7% de les finques amb PTGMF tindrien un balanç econòmic positiu (gràfic 1). Aquest fet explica la tendència a l'augment del nombre de PTGMF aprovats al PMC, ja que les finques que disposen d'aquesta figura de planificació tenen prioritat en l'assignació de les subvencions. Malgrat tot, i constatant la percepció dels principals agents socials implicats en la gestió forestal, aquestes ajudes no són suficients, ja que el 13% de les finques que reben subvencions continuen sent deficitàries.

Els mercats dels productes forestals de les finques privades amb PTGMF (taula 2) són relativament propers al lloc

Gràfic 1. Diferències entre el balanç econòmic amb i sense subvenció en les finques privades amb PTGMF.

Font: Elaboració pròpia a partir de CPF.

Taula 2. Mercats dels principals productes forestals de les finques privades amb PTGMF i distància entre l'extracció i la venda.

Producte forestal	Mercat	Distància mitjana (km) ± desv., est
Fusta	Sta. Coloma de Farners St. Celoni	28,5 ± 20,6
Suro	Sta. Coloma de Farners St. Celoni	26,7 ± 18,6
Fusta per a trituració	Llinars del Vallès	34 ± 41
Llenya	St. Celoni Arbúcies-Hostalric	12,7 ± 12,5

Font: Elaboració pròpia a partir de CPF.

d'origen, amb una distància mitjana de 25 km. Aquest valor presenta, però, una gran variabilitat entre els diferents productes considerats i entre les finques on s'ha realitzat l'aprofitament.

La gestió forestal desenvolupada a les finques del PMC es troba condicionada per la seva titularitat, que és predominantment privada. En concret, el 90,8% de la superfície del PMC està ocupada per finques privades (taula 3). La resta és propietat de la Diputació de Barcelona, que ha anat adquirint finques per aturar l'expansió d'urbanitzacions il·legals, establir equipaments del PMC o conservar indrets d'alt interès ecològic i paisatgístic. Tot i que, com s'ha dit, el nombre de PTGMF aprovats tendeix a augmentar, ac-

Taula 3. Classificació de la superfície del PMC segons la titularitat i Pla de planificació.

	Superfície al PMC (ha)	% respecte superfície PMC
Privada	13.621	90,8
Amb PTGMF	4.170 ¹	27,9
Sense PTGMF	9.451	63,0
Pública	1.389	9,2
Amb PTGMF	275	1,8
Sense PTGMF	1.114	7,4
Total	15.010	100

1. Valor calculat sobre la base de 46 dels 49 PTGMF aprovats.

Font: Elaboració pròpia a partir de CPF.

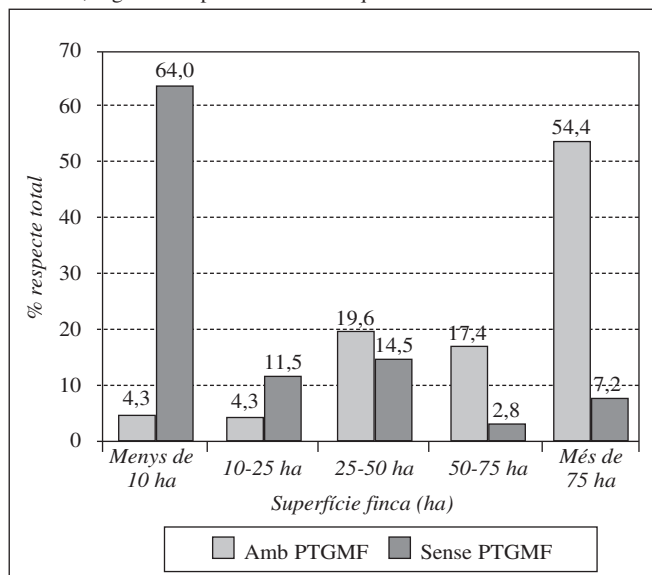
tualment només el 29,7% de la superfície del PMC està planificada mitjançant PTGMF.

L'estudi de la gestió forestal al PMC posa de manifest la diferència existent entre les finques privades i les finques de la Diputació de Barcelona pel que fa a la planificació de la gestió. El 30,6% de la superfície privada del PMC es regula per PTGMF, enfront del 19,8% de la superfície pública. Malgrat que aquesta figura de planificació es crea el 1988 (Llei 6/1988 forestal de Catalunya), el primer PTGMF aprovat al PMC és del 1995, corresponent a la finca privada Mas Rupit. L'any 2002 es redacta el primer PTGMF de les finques de la Diputació de Barcelona (Can Bonamusa).

En les finques de titularitat privada, la mida de la finca és un factor que condiona la planificació de la gestió. S'ha constatat que entre les finques privades planificades dominen les de major superfície, en concret, més del 70% són més grans de 50 ha (gràfic 2). En canvi, la majoria de propietats sense PTGMF tenen una superfície menor de 10 ha. Aquesta distribució s'explica perquè, segons la Llei 7/1999 del Centre de la Propietat Forestal, únicament poden redactar PTGMF les finques més grans de 10 ha. No obstant això, el 4,3% de finques amb PTGMF són menors de 10 ha. Aquestes estan regulades per PTGMF que gestionen més d'una unitat registral. S'ha constatat l'agrupació d'alguns propietaris o de finques del mateix propietari amb la finalitat de poder planificar la gestió. Cal remarcar que l'aparició de la figura del Pla simple de gestió forestal (Llei 31/2002 de mesures fiscals i administratives) dona resposta a la realitat del territori forestal del PMC, ja que possibilita l'ordenació de finques menors de 25 ha, la tipologia predominant al PMC.

L'anàlisi detallada de la gestió de les 49 finques privades amb PTGMF permet conèixer quina és la tendència de la planificació de la gestió al PMC per a les espècies arbòries més destacades. L'alzina (*Quercus ilex*) és l'única espècie gestionada en totes les finques privades amb PTGMF del parc. El 97% d'aquestes la gestionen per a l'obtenció de llenya. Pel que fa a l'alzina surera (*Q. suber*), s'ha constatat que és l'espècie més afavorida en els PTGMF. L'objectiu de les actuacions sobre aquesta espè-

Gràfic 2. Distribució percentual de les finques privades, amb i sense PTGMF, segons la superfície de les finques.

Font: Elaboració pròpia a partir de CPF i DMAH.

cie és l'obtenció de suro de qualitat en pràcticament tots els aprofitaments regulats per PTGMF. La gestió planificada tendeix a eliminar progressivament el pi pinyer (*Pinus pinea*) dels boscos mixtos. En aquest sentit, el 72,9% dels PTGMF on apareix aquesta conífer a afavoreixen la regeneració natural d'escleròfil·les, especialment de les sures, en detriment del pi pinyer. No obstant això, en el 27% d'aquests PTGMF es pretén mantenir els millors peus pel seu valor ecològic i paisatgístic.

Les finques privades amb PTGMF preveuen la gestió d'altres espècies, que, tot i no ser les més importants quant a superfície, presenten interès econòmic, ecològic i històric. L'explotació del castanyer (*Castanea sativa*) al PMC presenta poques expectatives de futur a causa de la pèrdua de valor de la perxa al mercat i dels problemes fitosanitaris com és el cas de la tinta i el xancre (provocats pels fongs *Phytophthora cambivora* i *Endothia parasitica* respectivament). El 63,2% dels PTGMF que inclouen el castanyer preveuen substituir-lo per altres espècies. Pel que fa al vern (*Alnus glutinosa*), espècie autòctona de ribera inclosa en la Directiva d'hàbitats (92/43/CEE), és considerat en el 48,9% de les finques amb PTGMF, i únicament el 10% dels PTGMF que gestionen aquesta espècie preveuen al manteniment del seu estat natural. El pollancre (*Populus sp.*) i el plàtan (*Platanus hispanica*), espècies afavorides per l'activitat humana, es gestionen en un major nombre de PTGMF (55,6% i 66,7% del total de PTGMF, respectivament) i amb objectius més productivistes que en el cas del vern. Els objectius de la gestió del roure,¹ considerat en el 60% dels PTGMF, estan molt lligats als de l'alzina, ja que sovint formen boscos mixtos. La llenya n'és el producte més important i es tracta principalment com a bosc mitjà irregular. El cirerer de bosc (*Prunus avium*) està present en el 25% dels PTGMF i en la majoria dels casos s'està afavorint la seva regeneració natural per a l'obtenció de fusta noble.

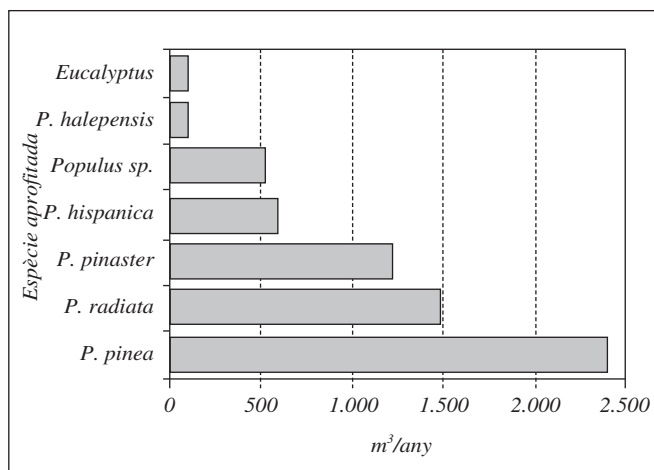
Cal destacar també altres espècies de coníferes que es gestionen per a l'obtenció de fusta i es tracten com a bosc alt regular: pi pinastre (*Pinus pinaster*), pi blanc (*P. halepensis*) i pi insigne (*P. radiata*). En la gestió d'aquesta última espècie hi ha divergència d'opinions: d'una banda, és valorat pels propietaris pel seu creixement ràpid i, d'altra banda, l'òrgan gestor del PMC aconsella la seva substitució per espècies autòctones. A més, la introducció de pi insigne al PMC ha desencadenat una altra problemàtica ja que ha afavorit la propagació de la processionària del pi (*Thaumetopoea pitycampae*), però que en els darrers anys s'ha reduït i apareix en zones molt localitzades (Servei de Parcs Naturals, 2002).

L'opció de recuperar i mantenir antics camps de conreu o pastures és una pràctica minoritària en els PTGMF de les finques del PMC. Únicament 5 dels 49 PTGMF existents consideren aquesta opció com un objectiu de la gestió forestal.

Els aprofitaments forestals de les finques privades sense PTGMF del PMC inclouen menys espècies que en el cas de les finques privades que disposen de PTGMF. L'espècie que s'aprofita de forma més generalitzada és l'alzina, de la qual s'obté una producció mitjana de llenya de 1.300 tm/any (període 1995-2003). El pi pinyer és la principal espècie fustera de les finques privades sense PTGMF, amb

1. Inclou *Quercus humilis*, *Q. petraea* i *Q. canariensis*.

Gràfic 3. Producció mitjana de les principals espècies fusteres de les finques privades sense PTGMF.

Font: Elaboració pròpia a partir de la informació del DMAH.

una producció mitjana de fusta de 2.396,2 m³/any en el període 1995-2003, tot i que d'altres espècies coníferes també s'aprofita una quantitat significativa de fusta (gràfic 3). Pel que fa a l'alzina surera, no es disposa de dades sobre l'explotació del suro.

La Diputació de Barcelona és propietària de quinze finques del PMC, el 9,2% de la superfície total (taula 2). S'ha constatat que la gestió forestal de les finques de la Diputació de Barcelona sense PTGMF és escassa, i se centra en arranjaments de camins i neteges.

Com s'ha vist, la gestió forestal és diferent a les finques públiques i a les privades, i també varia segons si disposen de PTGMF o no. Però s'ha evidenciat que les dues problemàtiques principals que afronta la gestió de les finques del PMC són comunes a totes les finques. Aquestes són la baixa rendibilitat dels productes forestals i el risc alt d'incendi. En aquest sentit, l'actual tendència en aquest espai natural a potenciar i millorar les suredes representa una alternativa encertada per afrontar les dues problemàtiques esmentades. En primer lloc, cal destacar el suro com un dels productes forestals més valorats actualment i amb majors expectatives de futur. En segon lloc, aquestes formacions, que requereixen intervenció humana contínua per ser productives, esdevenen zones amb baixa càrrega de combustible i amb menor risc d'incendi.

Conclusions

S'ha pogut constatar que els propietaris forestals del PMC, davant de l'estat deficitari del sector, i per donar rendibilitat a la finca o reduir-ne al màxim les pèrdues, es veuen obligats a fer una gestió excessivament productivista en lloc d'incorporar criteris ecològics o de sostenibilitat. S'ha vist, també, que la implantació progressiva dels PTGMF a les finques del PMC contribueix a dur a terme una gestió racional però, en tant que incorporen criteris de maximització dels beneficis, no garanteixen una gestió forestal sostenible. En aquest sentit, es troba a faltar una figura d'ordenació forestal sostenible a escala de PMC que marqui les directrius bàsiques en la gestió forestal de les finques.

Malgrat que els propietaris forestals assumeixen els costos derivats de la terciarització del bosc, les noves funcions

i els serveis del bosc, d'una importància creixent en la nostra societat, no són comptabilitzats com a ingressos de les finques.

Tot i que el canvi que ha patit el bosc del PMC en les darreres dècades és conegut per gran part de la gent del territori, la percepció social dels recursos forestals presenta una gran heterogeneïtat. Les divergències entre els actors són degudes a la diferent relació econòmica i social amb el bosc. La principal tensió es produeix entre partidaris d'una major gestió del bosc, sovint associada a l'obtenció de beneficis econòmics, i defensors d'una menor intervenció en la dinàmica de l'ecosistema forestal com a mesura de conservació.

«Anàlisi i gestió dels recursos forestals del PMC» formula una sèrie de propostes de millora per contribuir a una gestió forestal sostenible al PMC. La sostenibilitat de la gestió forestal al PMC passa per assolir un model que compatibilitzi el rendiment econòmic de les finques amb la millora del valor ecològic del PMC. La certificació forestal i la internalització de les externalitats positives de la gestió forestal privada són mesures que contribuirien a la sostenibilitat de la gestió forestal. La certificació forestal garanteix la qualitat dels productes –entre els quals s'inclou el suro– i l'aplicació de criteris ambientals en el procés de producció, mentre que la internalització de les externalitats positives derivades dels serveis ambientals i les noves funcions del bosc milloraria el rendiment econòmic de les finques. S'hauria d'estudiar el valor monetari d'aquestes externalitats i investigar mètodes per internalitzar-les sense crear rebuig social. La progressiva implantació d'un mosaic agroforestal hauria de ser una tendència de la gestió forestal al PMC. El Pla de seguiment de paràmetres ecològics avaluaria l'efectivitat del mosaic en termes d'augment de biodiversitat i disminució del risc d'incendi.

La redacció d'un Pla director de gestió forestal sostenible (PDGFS) al PMC per part de l'òrgan gestor, que establís les directrius bàsiques de la gestió planificada de les finques, incorporaria les mesures esmentades i contribuiria a la gestió sostenible dels recursos forestals. El PDGFS incorporaria criteris de conservació de la biodiversitat, manteniment dels processos ecològics i fixació de població al territori. A més, podria anar acompanyat d'un Pla de suport tècnic i divulgació (PSTD), que informaria dels avantatges de la planificació de la gestió i proporcionaria assessorament tècnic als propietaris. Les finques de la Diputació de Barcelona podrien ser un marc de referència de gestió forestal sostenible.

Per últim, seria recomanable crear un Centre de Documentació dels Recursos Forestals (CDRF) del PMC que facilitaria la recerca i superaria l'actual dispersió de la informació.

Bibliografia

- ALEMANY, S. (1994). *Guia pràctica de silvicultura*. Santa Perpètua de Mogoda: Centre de la Propietat Forestal.
- BASSA, O.; FARELL, D.; PUJOL, J. (1997). *Els boscos del Maresme*. Argentona: Entitat de medi ambient Natura, Naturalistes del Maresme.
- BOADA, Martí (2002). *El Montseny, cinquanta anys d'evolució dels paisatges*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 42.

BOADA, M. (2003). *Boscós de Catalunya. Història i actualitat del món forestal*. Consorci Forestal de Catalunya.

DIPUTACIÓ DE BARCELONA (1994-2002). *Memòries del Parc del Montnegre i el Corredor*. Servei de Parcs Naturals, Diputació de Barcelona.

MATEU, X. (2001). «El sistema de certificació forestal Pa-neuropeu» i «Un marc per elaborar la certificació regional a Catalunya». *Revista Silvicultura* núm. 32 (Especial Certificació Forestal). Centre de la Propietat Forestal.

MINUÀRTIA (1997). *Anàlisi de les possibilitats socioeconòmiques del Montnegre*. Document mimeografiat.

NADAL, F.; URTEAGA, L. (1997-1999). *L'evolució del paisatge a les serres del Montnegre i el Corredor (segles XVIII-XIX)*. Document mimeografiat.

VALERO, J. (1998). «Els plans tècnics de gestió i millora forestal». *Apunts de Silvicultura* núm. 5, pàg. 25-28. Centre de la Propietat Forestal.

Pàgines web

www.mediambient.gencat.net/cat/cpf/
www.ctfc.es
www.creaf.uab.es
www.diba.es
www.gencat.net/mediamb
www.pfec.es

Acrònims

CDRF: Centre de Documentació dels Recursos Forestals
CFC: Consorci Forestal de Catalunya
CPF: Centre de la Propietat Forestal
CREAF: Centre de Recerca Ecològica i Aplicacions Forestals
DMAH: Departament de Medi Ambient i Habitatge
IDESCAT: Institut d'Estadística de Catalunya
ICTA: Institut de Ciència i Tecnologia Ambiental
INE: Instituto Nacional de Estadística
PDGFS: Pla director de gestió forestal sostenible
PMC: Parc del Montnegre i el Corredor
PSTD: Pla de suport tècnic i divulgació
PTGMF: Pla tècnic de gestió i millora forestal
UAB: Universitat Autònoma de Barcelona

Agraïments

Martí Boada, Joan Rieradevall, Antoni Bombí, Enric Rasche, Miquel Aparicio, Anna Badia, Ricard Farriol, Anna Sala, Pepi Broncano, Joan Manel Riera, Jordi Jürgens, Josep Maria Tusell, Xavier Pons, Joanjo Ibáñez, Miquel López, Oriol Bassa, Rufí Cerdan, Eduard Pla, Eduard Plana, Ferran Rodà, Signus Projectes, Pla 21, CREAF, ICTA, CPF, CFC, centres de documentació del PMC, oficines comarcals del DMAH, Servei de Parcs Naturals de la Diputació de Barcelona.